

АУТСОРСИНГ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

OUTSOURCING IN INTERNATIONAL BUSINESS: CURRENT TRENDS

Марчишинець О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

Досліджено теоретичні питання наявних форм аутсорсингу. Побудована класифікація видів аутсорсингу за економічним змістом. Виявлено відмінні риси аутсорсингу. Описано механізм взаємодії компаній під час аутсорсингу. Проаналізована доцільність застосування аутсорсингу в різних напрямках оптимізації ефективності роботи ІТ-компаній у міжнародному бізнесі.

Ключові слова: аутсорсинг, міжнародний аутсорсинг, бізнес, експорт, міжнародна торгівля, компанія, інформаційні технології.

Исследованы теоретические вопросы существующих форм аутсорсинга. Построена классификация видов аутсорсинга по экономическому содержанию. Описан механизм взаимодействия компаний при аутсорсинге. Проанализирована целесообразность применения аутсорсинга в различных направлениях оптимизации эффективности работы ИТ-компаний в международном бизнесе.

Ключевые слова: аутсорсинг, международный аутсорсинг, бизнес, экспорт, международная торговля, компания, информационные технологии.

The theoretical question existing forms of outsourcing. Built outsourcing classification of economic content. Revealed distinctive features of outsourcing. The mechanism of interaction between companies while outsourcing. Analyzed the feasibility of outsourcing in different directions to optimize the performance of IT companies in international business.

Keywords: outsourcing, outsourcing of international business, export, international trade, the company IT.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному світі все більше та активніше посилюється конкуренція серед суб'єктів міжнародних економічних відносин, що потребує від кожного учасника цих відносин впровадження новітніх механізмів менеджменту власної діяльності та оптимізації кожної її сфери. Суб'єкти, які використовують застарілі форми менеджменту не мають шансів виграти конкурентну боротьбу на міжнародній арені. Такий момент чудово проілюстрований суперництвом двох гігантів світової автомобільної промисловості Ford та General Motors, а саме втрата Г. Фордом позиції лідера у зв'язку з менеджментом вертикальної інтеграції своєї діяльності та інноваційних дій А. Сноула з використання послуг спеціалізованих компаній у діяльності General Motors. Дана конкурентна боротьба продемонструвала силу інноваційного менеджменту, а саме передача певних видів діяльності компанії незалежним спеціалізованим компаніям, що пізніше було визначено як аутсорсинг.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена тим, що в епоху глобалізації між-

народний аутсорсинг стає знаковою тенденцією сучасного розвитку всіх сфер економіки та багато в чому визначає як розвиток світової економіки так і зрушення в регіональному розвитку та на рівні окремої країни.

Світова практика свідчить, що обсяги міжнародної торгівлі на основі аутсорсингу досягли великих масштабів. Аутсорсинг дає змогу забезпечити стабільний експорт на тривалий період, причому його особливість полягає в тому, що він дає можливість продавати в більших масштабах не лише товари, а й послуги. Але необхідно зазначити, що міжнародний аутсорсинг досі залишається мало досліджуваною економічною категорією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Дослідженням теоретичного та практичного осмислення такого нового явища, як аутсорсинг, займалися Б. Анікін, І. Ашмянська, Б. Хейвуд, П. Друкер, М. Кастелс, С. Баден-Фулер, В. Хант та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Недостатньо розкрита роль

міжнародного аутсорсингу для економіки України та можливі перспективи у цій сфері. Також термінологія аутсорсингу ще не визначена та потребує систематизації. Недостатній рівень наукової розробленості проблеми та безперечна практична значущість для України зумовили вибір теми дослідження та визначили мету.

Формування цілей статті (**постановка завдання**). Головною метою статті є розкриття економічних механізмів міжнародного аутсорсингу як нової форми господарювання суб'єктів міжнародних економічних відносин у сучасному висококонкурентному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «аутсорсинг» (outsourcing) походить від англійських слів «outside resource using» – використання зовнішніх ресурсів. У міжнародній бізнес-практиці це поняття визначає послідовність організаційних рішень, сутність яких у передачі деяких, раніше самостійно реалізованих організацією функцій або видів діяльності зовнішній організації або, як прийнято говорити, «третьої стороні». Аутсорсинг часто називають «феноменом ХХ ст.», а також «найбільшим відкриттям бізнесу останніх десятиліть» у зв'язку з тим, що лише з кінця 80-х рр. ХХ ст. це поняття увійшло в практику бізнесу й отримало дійсно широке поширення [1 с. 20]. Водночас сама ідея залучення ресурсів спеціалізованої фірми для вирішення поставлених перед організацією завдань аж ніяк не була новою. Ця ідея і механізм її реалізації відомі з тих самих пір, як в економічній теорії, а потім і в науковому менеджменті сформувалися поняття поділу праці, спеціалізації та кооперації. Проте саме в умовах економічної глобалізації поділ праці й виробнича кооперація у світовому масштабі відкривають зовсім нові перспективи для застосування давно відомих принципів організації виробничої діяльності та управління нею.

Сьогодні активно розвивається аутсорсинг бізнес-процесів і ділових послуг: бухгалтерських, медично-діагностичних, послуг по роботі з персоналом, банківських, консалтингових, маркетингових тощо.

Аутсорсинг бухгалтерських послуг полягає в передачі зовнішньої компанії ведення первинного бухгалтерського обліку; аутсорсинг медико-діагностичних послуг – у передачі процесів проведення медичної діагностики на основі пересилання результатів первинного обстеження й первинних аналізів пацієнтів; аутсорсинг послуг з роботи з персоналом – у передачі проведення первинних інтерв'ю під час відбору кандидатів на посади, веденні баз даних кандидатів і кадрового обліку. Ключ до успіху такого типу аутсорсингу, перш за все, полягає в передачі сторонньому виконавцю тих процесів, які не є життєво важливими для компанії-замовника і виконання яких можна легко сформулювати при розподілі завдань і перевірити на етапі

приймання робіт, також ці процеси повинні бути легко виокремленими з виробництва в цілому.

При цьому фахівці починають вивчати перспективи впровадження аутсорсингу в різні сфери діяльності людини. Наприклад, під егідою Європейського банку реконструкції та розвитку вже створені проекти з реалізації «енергетичного аутсорсингу» (energy outsourcing) у межах Європи [2] Енергетичний аутсорсинг передбачає створення спільних енерго- та тепломережових систем у макрореґіоні таким чином, що одні країни, що потребують енергію, отримують її з інших країн, що спеціалізуються на виробленні енергії та її доставку споживачеві. Однак не можна говорити про те, що цей вид аутсорсингу вже сформувався – подібні проекти у світі ще не реалізовані повністю.

Важливою відмінністю аутсорсингу від інших видів міжфірмових стосунків є його стратегічний характер. Нова методологія спрямована на корінне перетворення, трансформацію бізнес-системи організації на основі ґрунтовного й всебічного аналізу її функціонування. Ретельні попередні розрахунки доцільності застосування аутсорсингу, безперервний контроль і оцінювання поточної реалізації аутсорсинг-проектів характеризують процес впровадження аутсорсингу як планового, стратегічного рішення компанії. Реалізація аутсорсинг-проектів сприяє довгостроковій підтримці економічної стійкості, конкурентоспроможності і ефективному розвитку компанії.

Стратегічний аутсорсинг – це процес залучення послуг постачальника для виконання важливих завдань. Основна ідея стратегічного аутсорсингу полягає в тому, щоб розширити поле дії компанії, не вдаючись до великих змінних витрат. Крім цього, перевага і в тому, що компанія має швидкий доступ до професіоналів, що спеціалізуються у цьому напрямі. Професіонал не потребує додаткового навчання, що також дає перевагу компанії. Так, наприклад, в Індії високо технологічний сектор збільшується на 30% щороку, обробляючи понад 80% проектів у цій сфері у всьому світі [3, с. 9].

Аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ-аутсорсинг) – це повна або часткова передача спеціалізованої компанії функцій, пов'язаних з інформаційними технологіями, а саме:

- обслуговування мережевої інфраструктури;
- проектування і планування автоматизованих бізнес-систем з подальшим постійним розвитком і супроводом;
- системна інтеграція;
- розміщення корпоративних баз даних на серверах спеціалізованих компаній;
- створення і підтримка публічних веб-серверів;
- управління інформаційними системами;
- придбання в лізинг комп'ютерного устаткування та програмування.

Якщо називати аутсорсингом залучення послуг і ресурсів спеціалізованої фірми для вирішення окремих питань, пов'язаних з діяльністю компанії, то з цієї точки зору першим досвідом аутсорсерів можна вважати послуги юридичних фірм в США і Великобританії ще на початку ХХ ст. У країнах, законодавство яких засновано на прецедентному праві, вирішення питань юридичного характеру історично передається спеціалістам, які мають високу кваліфікацію і необхідний досвід.

Витоки практичного аутсорсингу як методу виробничої кооперації і високої технології управління в промисловості відносяться до періоду «великого протистояння» двох великих менеджерів – Г. Форда (1863–1947) та А. Слоуна-мл. (1875–1966) і очолюваних ними гігантів автомобільної промисловості компаній Ford і General Motors. [4, с. 20]. У 30-х рр. ХХ ст. боротьба цих лідерів автомобілебудування наочно показала, що в умовах жорсткої конкуренції жодна компанія не може бути самодостатньою, розраховувати лише на власні ресурси. Низка процесів, що забезпечують функціонування великої компанії, доцільно і зручно передавати спеціалізованим організаціям. Винесення виробничих функцій і функцій управління за межі компанії поклало початок практичному аутсорсингу. З 70-х рр. ХХ ст. аутсорсинг у виробництві автомобілів є основою організації виробничого процесу.

У Німеччині в 1960–1980 рр. склалася практика створення на великих підприємствах центрів з електронної обробки інформації, які згодом стали надавати відповідні послуги середнім і дрібним фірмам, не маючих необхідних технічних можливостей. Як показали наукові дослідження, вже в 1974 р. обіг спеціалізованих обчислювальних центрів Німеччини, яких до цього часу налічувалося близько 400, становив 1,4 млрд нім. марок [5, с. 98].

В основі аутсорсингу лежить поділ праці під час випуску товару. Воно постійно еволюціонує, закликаючи до життя нові форми організації ринку і моделі господарювання. В цей час відбуваються серйозні зміни в поділі праці, які спричиняють бурхливий розвиток аутсорсингу. Одним із перших поняття поділу праці дав А. Сміт у книзі «Дослідження про природу і причини багатства народів». Поділ праці – це складна співпраця осіб, що працюють, кожен з яких зайнятий яким-небудь особливим виробництвом або окремим процесом виробництва. Іншими словами, це диференціація трудової діяльності, що приводить до стійкої спеціалізації [6, с. 56].

Отже, аутсорсинг дає змогу посилити спеціалізацію всіх компаній. Будь-яка фірма (організація, підприємство, окремий індивідуум) отримує можливість зосередитися на своєму основному діловому процесі: виробництві високотехнологічних товарів та послуг за індивідуальними запитами споживачів, виробництві знань, виробництві нових ідей, технологій, рішень.

Міжнародний аутсорсинг в сучасних умовах стає все більш значущим явищем в рамках світового господарства. Сьогодні вже понад 50% компаній, що входять в список «П'ятисот провідних компаній світу» журналу Fortune, постійно вдаються до практики міжнародного аутсорсингу.

Для розвитку аутсорсингу в тій чи іншій країні важливі такі чинники:

- наявність кваліфікованого персоналу;
- відносно низька вартість виконання робіт;
- підтримка держави (створення вільних економічних зон, ліберальне інвестиційне законодавство, сприятливий податковий клімат);
- наявність навчальних закладів, які готують необхідні кадри;
- юридична база, що забезпечує захист авторських прав і переданих конфіденційних даних;
- наявність відповідної інфраструктури;
- відсутність між виконавцями і замовниками непереборного мовного й культурного бар'єрів;
- ділова репутація компаній-виконавців, яка завойовується багаторічною якісною роботою і підтверджується відповідними міжнародними сертифікатами якості.

Згідно зі статистичними даними та експертними оцінками, на сьогодні лідером з міжнародного аутсорсингу є Індія. На її частку припадає 42,5% ІТ-аутсорсингу в усьому світі, заробляючи на цьому 61,5 млрд дол. США на рік [7, с. 242]. Провідні індійські компанії в цій галузі – це три гіганти Віпра Текнолоджіс (Wipro Technologies), Тата Консалтансі Сервісес (Tata Consultancy Services (TCS)) та Інфосіс Текнолоджіс (Infosys Technologies). Наступними за ними йдуть Сат'ям (Satyam), Когнізант (Cognizant), Поларіс (Polaris), Патні (Patni) та ін. Згідно з даними дослідження, проведеного компанією Браун-Вілсон Едвайзерс, із 50 найбільш ефективно керованих компаній – виконавців замовлень у сфері аутсорсингу 13 – індійські, а в першій десятці знаходяться Сат'ям, Когнізант, Інфосіс, Патні й Тата [8].

Успіх індійських компаній в основному пояснюється грамотною політикою держави. Саме індійський уряд на перших порах, в кінці 1970–1980 рр., коли країна ще була закрита для закордонних компаній, визначав напрями розвитку галузі інформаційних технологій, будучи в умовах державної планової економіки єдиним замовником високотехнологічної продукції, виробленої в Індії. Уряд Індії брав активну участь у створенні експортно-виробничих зон (ЕВЗ) з пільговими режимами оподаткування (в 1976 р. прийнятий державний акт про створення ЕВЗ) [9]. Це була перша хвиля створення індійських компаній в галузі інформаційних технологій.

На другому місці знаходиться Китай (31,5% ринку), отримуючи дохід 45,7 млрд дол. США на рік [10]. Філіппіни перебувають на третьому

місці – 7,4% ринку з доходом 10,7 млрд дол. США на рік від ІТ-аутсорсингу [11, с. 243].

Наявність довгострокової стратегії аутсорсингу у компанії необхідно для розвитку конкурентоспроможності бізнесу в сучасних умовах. Головною відмінністю аутсорсингу від інших форм співпраці є гарантії відповідальності за виконання з боку виконавця, а також наявність постійної основи такого співробітництва. Важливим є те, що аутсорсинг підвищує конкурентоспроможність тих компаній, які його використовують, а це, у свою чергу, веде до підвищення якості обслуговування для споживачів. Механізм оплати праці аутсорсингу абсолютно прозорий: аутсорсер встановлює ціну на свої послуги, виходячи з очікуваної рентабельності. Рівень рентабельності часто визначається спільно із замовником шляхом переговорів.

Поняття ІТ-аутсорсингу охоплює різноманітні види діяльності, пов'язані з отриманням, обробкою, зберіганням і передачею інформації, а також великий спектр консалтингових послуг. Клієнтами аутсорсера різних видів послуг в більшості своїй є великі міжнародні банки, державні структури і промислові корпорації. Однією з найпомітніших тенденцій за останні десятиліття, на думку дослідників, є зміщення акценту від апаратних засобів до програмного забезпечення послуг. Ринок послуг ІТ-аутсорсингу постійно збільшується, причому Азіатський регіон має найбільші темпи зростання.

Отже, ми бачимо, що компанії використовують безліч видів аутсорсингу для поліпшення своєї конкурентоспроможності в міжнародній торгівлі, а також для зниження своїх витрат. Але основна ідея полягає в тому, що компанії намагаються використовувати аутсорсинг як експортну стратегію. Основними причинами для цього є наданий оперативний доступ до фахівців, а також можливість сконцентруватися на основній діяльності, тим самим збільшуючи продуктивність.

Аутсорсинг як особлива форма міжнародного поділу праці й міжнародних зв'язків породжує нові моделі побудови бізнесу. До такого класу бізнес-моделей належать сучасні інноваційні комплекси, транснаціональні корпорації, інтегровані бізнес-групи, які складають індустріальну базу розвинених країн. Масштабний розвиток аутсорсингових технологій привів до появи країн-аутсорсі (споживачів аутсорсингових послуг) та країн-аутсорсирів (які надають аутсорсингові послуги) [12, с. 239].

Останнім часом все більший прибуток отримують корпорації розвинених країн світу за рахунок перенесення потужностей виробництва в Південно-Східну Азію та інші регіони. Вважається, що аутсорсинг використовують так чи інакше 2/3 корпорацій, які входять у рейтинг Fortune. Так, наприклад, відомі виробники комп'ютерної техніки Dell і Compaq недавно перейшли до 100% аутсорсингу виробництва. Як повідомляє журнал «Business week», при-

близно 30% випущених в усьому світі мобільних телефонів, 40% фотокамер і 85% ноутбуків і ПК розроблені в Азіатських державах [13, с. 105].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Сьогодні аутсорсинг є базовим трендом розвитку світової економіки в умовах глобалізації, тому що сучасний технологічний рівень розвитку засобів комунікації дозволяє використовувати найбільш якісні ресурси, незалежно від того, де вони розташовані. Цей ефект помітно нівелює ті конкурентні переваги компаній і індивідів, які пов'язані з місцем їх перебування. Отже, вирішальне значення сьогодні мають чинники вартості і якості послуг. Кожен учасник формування глобальної економіки має можливість, ретельно вивчивши свої конкурентні переваги, знайти або створити ту нішу, в якій він найбільш повно і вигідно зможе реалізувати себе.

Аналізуючи нинішню ситуацію у сфері аутсорсингу, можна зробити прогноз, що під час зберігання лідерства Індії в нині поширених і добре освоєних галузях аутсорсингу інші гравці цього ринку будуть розвивати напрямки, що дозволяють їм використовувати власні унікальні знання, якими не володіє лідер галузі. Такими можуть бути, наприклад, знання потенційного клієнта, близьке знайомство з його культурою і мовою, інноваційне застосування нових технологій, знання конкретних потреб ринку та ін.

Останнім часом керівники компаній все більше інтересу проявляють щодо аутсорсингу, і цей інтерес стає дедалі більшим. Аутсорсинг є перспективною формою діяльності компаній, швидко розвивається, оскільки має безліч переваг, серед яких варто відзначити можливість сконцентруватися на основній діяльності компанії, зниження витрат, підвищення якості обслуговування, доступ до передових технологій тощо. Головною особливістю цього підходу є те, що в компанії залишаються лише ті бізнес-процеси, які є конкурентними, а також ті, у виконанні яких у компанії є великий досвід і накопичені знання.

Але, не дивлячись на те, що у аутсорсингу також є безліч інших позитивних якостей, його широке використання стримується. Це відбувається, перш за все, тому, що не кожна фірма готова довірити свої бізнес-процеси іншій компанії. Інакше кажучи, рівень довіри серед виробників все ще низький для того, щоб будувати відкриті стосунки. У Західних країнах більш розвинена ця бізнес-модель, оскільки темп розвитку альтернативних організаційних форм діяльності компаній вищий. До інших причин, які гальмують розвиток аутсорсингу можна віднести психологічні. Це, перш за все, загроза стати залежним від партнера, можливість витоку цінної інформації, а також віддалення головних керуючих від справ компанії. Всі перераховані фактори стають вкрай значущі, коли мова заходить про аутсорсинг щодо інноваційної діяльності компанії.

Таким чином, компанія будь-якого розміру повинна прагнути до досягнення найкращої результативності у сфері своєї діяльності незалежно від галузі, в якій компанія функціонує,

а також намагатися максимально повно задовольнити уподобання споживача. При цьому їй слід вибирати ту форму організації своєї діяльності, яка видається їй найкращою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Heywood. J. The outsourcing dilemma: The search for competitiveness / J. Heywood. – 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bookre.org/reader?file=1024001&pg=3>.
2. Brown M. Market study on industrial energy outsourcing / M. Brown, S. Minett // EBRD. – Edinburg, 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://diplomba.ru/work/37324>.
3. Ашмянская И. Индия и глобальный аутсорсинг, или «бангалоризация» мировой экономики / И. Ашмянская // Азия и Африка сегодня. – 2007. – № 1 (594). – С. 6–10.
4. Владимирова И. Классификация стратегий развития автомобильных компаний в современном мире и перспективы отечественного автопрома / И. Владимирова, А. Дубинский // Менеджмент в России и за рубежом. – 2005. – № 1. – С. 17–27.
5. Аникин Б. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: [науч. пособие] / Б. Аникин, И. Рудая. – М., 2009. – 320 с.
6. Smith A. An inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations / A. Smith. – N/A, 1776. – 814 с.
7. Михнеева С. Технологии аутсорсинга как современный инструмент формирования бизнес-моделей / С. Михнеева, Г. Маркеева // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Серия «Общественные науки». – 2015. – № 1 (33). – С. 239–247.
8. Ашмянская И. Аутсорсинг как новый способ производства в глобальной экономике / И. Ашмянская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mirec.ru/2008-02/outsorsing-kak-novyy-sposob-proizvodstva-v-mirovoj-ekonomike>.
9. Lateef A. Linking up with the global economy: A case study of the Bangalore software industry / A. Lateef // International Institute for Labor Students [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ilo.org/public/english/bureau/inst/papers/1997/dp96/ch3.html>.
10. Офіційний сайт компанії XMG Global [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xmg-global.com>.
11. Локшин Г. 40 лет Ассоциации государств Юго-Восточной Азии / Г. Локшин // Обозреватель. – 2007. – № 7 (210). – С. 98–107.